

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Lokaverkefni til B.Ed. -prófs

Mannanöfn

Hneigð og tíska í mannanöfnum síðastliðin 50 ár

Halldóra Tinna Viðarsdóttir

110284-3229

Háskóli Íslands

Menntavísindasvið

Kennaradeild

Apríl 2009

~ 1 ~

Ágrip

Markmið ritgerðarinnar var að kanna hvort eða hvernig mannanöfn hafa þróast og breyst síðastliðin fimmtíu ár. Í upphafi var hugmynd mín sú að tískubylgjur hljóti að vera í mannanöfnum eins og í nánast öllu. Byrjað var að skoða reglur Mannanafnanefndar um mannanöfn. Síðan var saga mannanafna á Íslandi rakin til að sjá hvaðan nöfnin bárust. Þar á eftir voru gerðar athuganir á algengustu nöfnunum með nokkurra ára millibili og að lokum athuguð áhrif þjóðþekktara einstaklinga á mannanöfn. Upplýsingarnar fengust að mestu af vef Hagstofu Íslands og úr Þjóðskrá.

Niðurstöðurnar sýndu að kjarni mannanafnanna hefur haldist nokkuð óbreyttur. Þó eru alltaf ný nöfn að skjóta upp kollu og oft og tíðum má rekja þau til persóna sem vakið hafa eftirtekt eða vinsældir í samfélaginu. Því má kannski segja að við látum gjarnan utanaðkomandi áhrif stjórna mannanafnavali okkar.

EFNISYFIRLIT

INNGANGUR.....	5
1. MANNANAFNANEFND. LÖG OG REGLUR Í NAFNGIFTUM.....	6
1.1 MEGINREGLUR UM MANNANÖFN.....	6
2. ÍSLENSK MANNANÖFN – UPPRUNI OG EINKENNI.....	7
3. ALGENGUSTU NÖFNIN.....	9
3.1 ALGENGUSTU KARLMANNS- OG KVENMANNSNÖFNIN.....	10
3.2 ALGENGUSTU NAFNGIFTIR DRENGJA OG STÚLKNA FÆDDRA 1998 OG 2004-2008.....	12
3.3 ALGENGUSTU TVÍNEFNI KARLA OG KVENNA ÁRIN 1989 OG 2007.....	13
3.4 ALGENGUSTU TVÍNEFNI GEFIN DRENGJUM OG STÚLKUM 2004-2008.....	16
4. ÁHRIFAVALDAR Í MANNANAFNAVALI.....	17
4.1 NAFNIÐ <i>BALTASAR</i>	18
4.2 NAFNIÐ <i>ILMUR</i>	19
4.3 NAFNIÐ <i>FROSTI</i>	20
4.4 NAFNIÐ <i>EIÐUR</i>	21
4.5 NAFNIÐ <i>BJÖRK</i>	22
4.6 TVÍNEFNIÐ <i>SUNNA LÍF</i>	23
SAMANTEKT OG NIÐURSTÖÐUR.....	23
HEIMILDASKRÁ.....	26

TÖFLU- OG MYNDAYFIRLIT

TAFLA 1. ALGENGUSTU EINNEFNI KARLA 1960, 1982 OG 2005.....	10
TAFLA 2. ALGENGUSTU EINNEFNI KVENNA 1960, 1982 OG 2005.....	11
TAFLA 3. NAFNGIFTIR DRENGJA F. 1998 OG DRENGJA F. 2004-2008.....	12
TAFLA 4. NAFNGIFTIR STÚLKNA F. 1998 OG STÚLKNA F. 2004-2008.....	13
TAFLA 5. FJÖLDI EINNEFNA OG TVÍNEFNA Í ÞJÓÐSKRÁ 1. JANÚAR 2005.....	14
TAFLA 6. ALGENGUSTU TVÍNEFNI KARLA 1989 OG 2007.....	14
TAFLA 7. ALGENGUSTU TVÍNEFNI KVENNA 1989 OG 2007.....	15
TAFLA 8. ALGENGUSTU TVÍNEFNI DRENGJA OG STÚLKNA 2004-2008.....	16
MYND 1. FJÖLDI ÞEIRRA SEM BERA NAFNIÐ <i>BALTASAR</i> SEM EIGINNAFN EFTIR ÁRUM.....	18
MYND 2. FJÖLDI ÞEIRRA SEM BERA NAFNIÐ <i>ILMUR</i> SEM EIGINNAFN EFTIR ÁRUM.....	19
MYND 3. FJÖLDI ÞEIRRA SEM BERA NAFNIÐ <i>FROSTI</i> SEM EIGINNAFN EFTIR ÁRUM.....	20
MYND 4. FJÖLDI ÞEIRRA SEM BERA NAFNIÐ <i>EIÐUR</i> SEM EIGINNAFN EFTIR ÁRUM.....	21
MYND 5. FJÖLDI ÞEIRRA SEM BERA NAFNIÐ <i>BJÖRK</i> SEM EIGINNAFN EFTIR ÁRUM.....	22
MYND 6. FJÖLDI ÞEIRRA SEM BERA TVÍNEFNIÐ <i>SUNNA LÍF</i> EFTIR ÁRUM.....	23

Inngangur

Hvaða gjöf gefum við börnunum okkar sem er varanlegri en nafnið? Nafnið fylgir einstaklingnum ævina alla, frá vöggju til grafar, og svo lengi sem hans er minnst. Þetta getur valdið foreldrum miklum heilabrotum þegar nýr einstaklingur bætist í fjölskylduna. Sumir ákveða að skíra börn sín í höfuðið á kærkomnum ættingja eða vini á meðan aðrir kjósa að skíra algjörlega út í bláinn.

Eftirfarandi verkefni er lokaverkefni til B.Ed.- prófs á Menntavísindasviði Háskóla Íslands, Grunnskólabraut. Í því verður fjallað um hneigð og tísku í mannanöfnum sem spannar um það bil 50 ára tímabil, frá árinu 1960 til 2008.

Í fyrsta kafla verður fjallað almennt um mannanöfn og hvaða lögum við þurfum að fylgja þegar kemur að nafngiftum barna okkar.

Í öðrum kafla verður skoðuð saga mannanafna á Íslandi og hvernig nöfnin bárust til landsins.

Þar á eftir verður ítarlega farið í algengustu nöfnin á nokkrum tímabilum í kafla þrjú. Skoðuð verða algengustu einnefni karla og kvenna á árunum 1960, 1982 og 2005 og borin saman og athugað hvort eða hvernig þau hafa breyst. Einnig verður fjallað um algengustu nafngiftir drengja og stúlkna á árunum 1998 og 2004-2008. Farið verður í algengustu tvínefni karla og kvenna árin 1989 og 2007 og að lokum hvaða tvínefni voru algengust í nafngiftum drengja og stúlkna fæddra 2004-2008. Stuðst verður við upplýsingar úr bókunum *Hvað á barnið að heita?* (Karl Sigurbjörnsson 1984), *Nöfn Íslendinga* (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991), *Nafnabókin okkar* (Herbert Guðmundsson 2000), og loks við vef Hagstofu Íslands.

Í fjórða kafla verður athugað hvort þjóðþekktir einstaklingar eða jafnvel sögupersónur í vinsælum bókmenntum hafi eitthvað að segja um það hvernig nafnatískan er. Við þessa athugun verður að mestu notast við Þjóðskrá.

Tilgangur verkefnisins er að skoða tískustrauma í mannanöfnum því líkt og með allt annað í heiminum þróast mannanöfn og breytast þó að alltaf sé viss kjarni til staðar.

1. Mannanafnanefnd. Lög og reglur í nafngiftum

Lög og reglur gilda um mannanöfn líkt og um flest annað í okkar samfélagi. Eins og gefur að skilja er nauðsynlegt að hafa lög í þessum efnum því annars gætu foreldrar tekið upp á því að skíra börn sín nöfnum á borð við *Curver*, *Engifer*, *Járnsíða*, *Lucifer*, *Gull* eða *Zíta*. Allt eru þetta nöfn sem Mannanafnanefnd hefur hafnað sökum þess að þau standast ekki íslensk mannanafnalög (Réttarheimild).

Mannanafnanefnd er skipuð af dómsmálaráðherra til fjögurra ára í senn, með tillögum frá heimspekideild Háskóla Íslands, lagadeild Háskóla Íslands og Íslenskrar málnefndar. Helstu verkefni mannanafnanefndar eru að semja skrá um eiginnöfn og millinöfn og er hún nefnd mannanafnaskrá og er aðgengileg almenningi. Skrána geta foreldrar haft til hliðsjónar þegar nafn er valið fyrir barn þeirra. Ef það nafn sem þeir hafa í huga er ekki á mannanafnaskránni geta þeir lagt inn umsókn um það hjá Mannanafnanefnd. Ef nafnið uppfyllir öll skilyrði Mannanafnanefndar er því bætt á mannanafnaskrá.

Mannanafnanefnd á að vera prestum, forstöðumönnum skráðra trúfélaga, Þjóðskrá og forsjármönnum barna innan handar um nafngjafir og skera úr í álita- og ágreiningsefnum um nöfn samkvæmt lögum um mannanöfn. Einnig skal mannanafnanefnd skera úr í öðrum álita- eða ágreiningsmálum sem geta komið upp varðandi nafnritun, nafngjafir og fleira þess háttar (Réttarheimild).

1.1 Meginreglur um mannanöfn

Samkvæmt íslenskum mannanafnalögum er forsjármönnum skylt að gefa barni nafn áður en það nær sex mánaða aldri. Fullt nafn manns er eiginnafn eða eiginnöfn, millinafn, ef um það er að ræða og kenninafn, það er að segja föður- eða móðurnafn eða ættarnafn. Eiginnöfn og millinafn mega aldrei vera fleiri en þrjú samtals og óheimilt er að gefa barni fleiri en eitt millinafn. Enginn má taka upp nýtt ættarnafn á Íslandi.

Nöfn þurfa að uppfylla nokkur skilyrði svo mannanafnanefnd samþyki þau. Nafnið þarf að geta tekið íslenskri eignafallsendingu og eiga sér hefð í íslensku máli. Það má ekki stangast á við íslenskt málkerfi á nokkurn hátt og það verður að vera ritað í samræmi við

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Íslenskar ritvenjur nema hefð sé fyrir öðrum rithætti þess. Nafnið má ekki vera þannig að það geti orðið þeim sem það ber til ama og nafnið verður henta kyni þess sem það ber, það er að segja karlmannsnöfn og kvenmannsnöfn. Mannanafnanefnd áskilur sér þann rétt að hafna nafni ef fyrr nefnd atriði eru ekki virt og foreldrar eða forsjármenn verða þá að velja annað nafn (Réttarheimild).

2. Íslensk mannanöfn – uppruni og einkenni

Flest könnumst við við það að láta utanaðkomandi þætti hafa áhrif á okkur. Merki um það sjást til dæmis í íslenskum nafnaforða. Í tímans rás höfum við orðið fyrir áhrifum frá ýmsum þjóðum sem allar hafa skilið eftir sig merki í íslenskum nafnaforða. Mannanöfn eru mikilvæg heimild um sögu þjóðarinnar og þau endurspeglar tíðarandann hverju sinni.

Þegar Ísland tók að byggjast fluttu landnámsmenn með sér nöfn þaðan sem þeir komu og mynda þau enn kjarnann í íslenskum nafnaforða. Elstu heimildir um nöfn þess fólks sem fluttist hingað og settist hér að er að finna í *Landnámu*. Þrátt fyrir að óvissa ríki um tilvist margra þeirra manna sem nefndir eru í *Landnámu* hafa landsmenn borið flest nafnanna um aldir (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:10).

Flest þeirra nafna sem tíðkuðust hér á landnámsöld voru norræn að uppruna. Nafnaforðinn virðist hafa verið hinn sami í austur- og vesturnorrænum málum. Norrænn nafnaforði er að mestu leyti samgermanskur og sömu nafnliði má finna í vesturgermönskum málum, það er að segja í ensku, hollensku og þýsku. Einnig bárust hingað nöfn af keltneskum toga með mönnum sem fluttust hingað frá Bretlandseyjum. Þau nöfn náðu þó aldrei að skjóta djúpum rótum en þó hafa örfá nöfn fest hér, til dæmis nöfnin *Brjánn* og *Kalman* (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:15-16). Samkvæmt vef Hagstofu Íslands eru sextán sem bera nafnið *Brjánn* sem fyrsta eiginnafrn og fimm sem bera nafnið *Kalman* sem fyrsta eiginnafrn (Hagstofa Íslands).

Fljótlega eftir kristnitöku fór að bera á nöfnum úr Biblíunni og hefur Biblían verið uppspretta nýrra nafna allt fram á þennan dag. Algengustu nöfnin sem rekja má til kristinna áhrifa eru karlmannsnöfnin *Benedikt*, *Jakob*, *Jóhann*, *Jón*, *Páll*, *Jóhannes* og *Stefán* og

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

kvenmannsnöfnin *Anna, Elísabet* og *María* svo einhver séu nefnd. Með kristinni trú kom einnig sá siður að skeyta forliðnum Krist- fyrir framan íslenska viðliði og til er fjöldinn allur af slíkum nöfnum í dag (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:17).

Þó nokkuð af grískum og latneskum nöfnum hafi borist til Íslands en talið er að þau hafa borist til landsins frá nágrannalöndunum eða séu fengin úr bókum (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:18).

Eftir að Ísland varð hluti af Danmörku fór að bera á dönskum og þýskum nöfnum og hafa dönsk áhrif hafi markað talsvert stóran sess í íslenskum nafna- og orðaforða. Nöfn sem bárust frá Danmörku voru til dæmis *Axel, Bent, Jens* og *Soffía*. Nöfnin *Kristján* og *Friðrik* bárust einnig hingað frá Danmörku en þau voru nöfn danskra konunga. Í dag er nafnið *Kristján* eitt af algengustu íslensku karlmannsnöfnunum.

Til danskra áhrifa má einnig rekja þá tísku að sleppa nefnifallsendingum í sumum karlmannsnöfnum, *Erlingur* verður því *Erling* ef nefnifallsendingin er tekin burt.

Annan sið má einnig rekja til Danmerkur en sá er að mynda kvenmannsnöfn af karlmannsnöfnum og öfugt með því að nota ákveðin viðskeyti. Þessi nafnmyndun komst í tísku á 19. öld og var orðin mjög útbreidd um aldamótin 1900 en eftir því sem leið á 20. öldina dró verulega úr þessari tísku (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:18).

Allmörg íslensk nöfn eru af þýskum rótum. Sum hafa komið hingað í gegnum Norðurlandamál eða ensku en sum voru tekin beint að láni. Flest eru þau notuð í upphaflegri mynd en einstaka nafn hefur verið lagað að íslenskri tungu. Má þar nefna nöfnin *Albert, Eggert* og *Hans* sem eru í upphaflegri mynd og nöfnin *Heinrich* og *Friedrich* hafa aðlagast íslenskri tungu og verða *Hinrik* og *Friðrik* (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:18).

Á árunum 1931-1950 tók að bera allnokkuð á nöfnum af engilsaxneskum uppruna sökum hernámsins og aukinna samskipta við enskumælandi þjóðir. Enn þann dag í dag eru engilsaxnesk áhrif umtalsverð í mannanöfnum og samkvæmt Þjóðskrá er þessum nöfnum enn að fjölga (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:18-19).

Sum íslensk mannanöfn eiga einnig rætur sínar að rekja til Spánar, Frakklands og Ítalíu. Þau nöfn komu líklegast flest inn í málið fyrr á öldum frá Norðurlöndum en á síðari

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

árum einnig úr ensku. Nokkur nöfn í íslensku eru af slavneskum toga, til dæmis nöfnin *Natalía, Nadía, Nína og Olga* (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:19).

Sjálfstæðisbarátta Íslendinga hafði töluverð áhrif á nafngiftir og nöfn voru bæði sótt til fornbókmennta og goðafræði. Til forna tíðkaðist ekki að gefa mönnum nöfn ása og ásynja en upp úr sjálfstæðisbaráttunni var farið að taka upp nöfn eins og *Baldur, Freyr, Þór, Huginn, Óðinn, Týr* og *Þór* sem karlmannsnöfn og *Edda, Embla, Freyja, Gerður, Iðunn, Nanna og Svava* sem nöfn kvenna svo fátt eitt sé nefnt. Elst þessara nafna er *Iðunn* (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:19). Mörg þessara nafna eru mjög vinsæl í dag. Til dæmis má nefna að *Þór* er algengasta karlmannsnafnið sem síðari liður tvínefna og *Sif* er í þrettánda sæti sem algengasti síðari liður í tvínefnum kvenna (Hagstofa Íslands [2005]).

Mikilvægustu heimildir okkar um mannanöfn eru þær sem finna má í rituðum heimildum. Til dæmis má nefna forn bréf og skjöl en á þeim má finna undirskriftir manna. Bækur á borð við *Íslendinga sögur* og *Konunga sögur* bæta nokkru við nafnaforða *Landnámu* og enn fleiri ný nöfn koma fyrir í *Sturlungu* og *Biskupa sögum*. Einnig hafa menn um aldir sótt nöfn í *Riddarasögur*, *Fornaldarsögur* og fleiri gamlar sögur, svo sem *Þiðreks sögu* og *Karlamagnússögu* (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:10).

Allt frá árinu 1703 hafa menn gert manntöl hér á landi en þau veita okkur mikla vitneskju um mannanöfn. Fyrsta manntalið var unnið af þeim Árna Magnússyni og Páli Vídalín og síðan þá hafa fjölmörg manntöl verið gerð og í hvert skipti fullkomnara en það fyrra. Nú á okkar dögum er Þjóðskrá mikilvægasta heimild okkar um nafngjafir (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:13-14).

3. Algengustu nöfnin

Í tímans rás hafa sum nöfn verið ofar á vinsældalistanum en önnur. Hér verða skoðuð tíu algengustu karlmanns- og kvenmannsnöfnin á árunum 1960, 1982 og 2005. Einnig verður skoðað hvort einhver breyting hafi orðið á nafngiftum drengja og stúlkna síðastliðin tíu ár, eða frá 1998 til 2008 og skoðuð algengustu tvínefni karla og kvenna 1989 og 2007. Að lokum verða algengustu tvínefni sem gefin voru börnum 2004-2008 borin saman við algengustu tvínefni karla og kvenna 1989 og 2007.

3.1 Algengustu karlmanns- og kvenmannsnöfnin

Tafla 1. Algengustu einnefni karla 1960, 1982 og 2005.

1960	1982	2005
Jón	Jón	Jón
Sigurður	Sigurður	Sigurður
Guðmundur	Guðmundur	Guðmundur
Þór	Gunnar	Gunnar
Gunnar	Ólafur	Ólafur
Ólafur	Magnús	Einar
Helgi	Einar	Magnús
Kristján	Kristján	Kristján
Magnús	Jóhann	Stefán
Stefán	Stefán	Jóhann

(Karl Sigurbjörnsson 1984:21) (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:56) (Hagstofa Íslands [2005])

Í töflu 1 sést að tiltölulega lítil breyting hefur orðið á algengustu nöfnum karlmannna sem heita einu nafni. Fyrstu þrjú sætin haldast algjörlega óbreytt í gegnum tímabilin en þó fer tíðni þessara nafna hægt minnkandi. Ef tekin eru dæmi um fyrstu þrjú sætin eru til dæmis 890 færri sem bera nafnið *Jón* árið 2005 en 1982. Þeim sem heita *Sigurður* hefur fækkað um 317 á þessu tímabili og 449 færri heita *Guðmundur* árið 2005 en 1982 (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:56 og Hagstofa Íslands [2005]). Nafnið *Gunnar* helst á miðjum lista í gegnum öll tímabilin, eða í 5. sæti 1960 og í 4. sæti 1982 og 2005. Það sama má segja um nafnið *Ólafur* sem er í 6. sæti 1960 og síðan í 5. sæti á hinum tveimur tímabilunum. Árið 1960 er nafnið *Helgi* í 7. sæti en árið 1982 er það komið niður í 15. sæti og í 13. sæti árið 2005. *Magnús* er í 9. sæti 1960, verður vinsælla og er komið í 6. sæti 1982. Nafnið er síðan komið í 7. sæti 2005. Í 8. sæti í gegnum öll tímabilin er nafnið *Kristján* og í síðustu tveimur sætunum eru nöfnin *Stefán* og *Jóhann* (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:56 og Hagstofa Íslands [2005]).

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Tafla 2. Algengustu einnefni kvenna 1960, 1982 og 2005.

1960	1982	2005
Guðrún	Guðrún	Guðrún
Kristín	Sigríður	Sigríður
Sigríður	Anna	Kristín
Anna	Kristín	Margrét
Margrét	Margrét	Ingibjörg
Helga	Helga	Sigrún
María	Ingibjörg	Helga
Sigrún	Sigrún	Jóhanna
Jóhanna	Jóhanna	Anna
Björk	María	María

(Karl Sigurbjörnsson 1984:21) (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:56) (Hagstofa Íslands [2005])

Líkt og með karlmannsnöfnin er lítið um breytingar á listunum yfir kvenmannsnöfn 1960, 1982 og 2005 og langflest nöfnin eru til staðar á öllum þrem listunum nema í mismunandi sætum. Nafnið *Guðrún* prýðir fyrsta sætið á öllum listunum enda hefur það verið algengasta kvenmannsnafnið á landinu öldum saman (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:261). Nafnið *Kristín* helst ofarlega á listunum og nafnið *Sigríður* líka. Vinsældir nafnsins *Anna* hafa dvínað töluvert, enda fór það úr 3. sæti 1982 í 9. sæti 2005. Nöfnin *Helga* og *Margrét* halda sér á miðjum listanum með lítillegum sætabreytingum en nafnið *María* fer úr 7. sæti 1960 í 10. sæti 1982 og 2005. Árin 1960 og 1982 er nafnið *Sigrún* í 8. sæti en stekkur upp um tvö sæti 2005. Vinsældir nafnsins *Ingibjörg* hafa einnig aukist því árið 1960 kemst nafnið ekki á lista yfir tíu algengustu nöfnin, en árið 1982 er nafnið komið í 6. sæti og 2005 er það komið í 4. sæti. Nafnið *Jóhanna* hefur haldið sig neðarlega á listanum í gegnum tímabilin og nafnið *Björk* sem komst í 10. sæti 1960 nær ekki einu sinni topp 50 algengustu nöfnunum árið 1982 (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:63 og Hagstofa Íslands [2005]). Athyglisvert væri að skoða hvort nafnið *Björk* nái aftur einhverjum toppum í kringum 1985-1995 þegar Björk Guðmundsdóttir söngkona er sem vinsælust. Vikið verður að því síðar í ritgerðinni.

3.2 Algengustu nafngiftir drengja og stúlkna fæddra 1998 og 2004-2008

Tafla 3. Nafngiftir drengja f. 1998 og drengja f. 2004-2008.

Nafngiftir drengja f. 1998
Jón
Daníel
Sigurður
Aron
Alexander
Kristófer
Einar
Gunnar
Brynjar
Andri

(Nafnabókin okkar 2000:159)

Nafngiftir drengja f. 2004-2008
Jón
Daníel
Aron
Viktor
Alexander
Arnar
Guðmundur
Gabriel
Kristján
Tómas / Stefán

(Hagstofa Íslands [2008])

Þó að tiltölulega fá ár séu á milli listanna má sjá miklar breytingar á stuttum tíma.

Á toppnum má ennþá sjá nafnið *Jón*. Nafnið *Daníel* er í öðru sæti á báðum listunum sem er merkilegt að því leyti að það var ekki einu sinni á meðal fimmtíu algengustu nafnanna í þjóðskrá 1982. Það sama má segja með nafnið *Aron* sem er í 4. sæti 1998 og síðan í þriðja sæti 2004-2008 (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:56). Nafnið *Sigurður* sem hefur verið í öðru sæti sem algengasta karlmannsnafnið 1960, 1982 og 2005 er komið í þriðja sæti yfir nafngiftir drengja fæddra 1998 og 2004-2008 fellur nafnið um heil tíu sæti í 13. sæti (Hagstofa Íslands [2008]). Það sem báðir listarnir hafa sameiginlegt er að þeir samanstanda af bæði gömlum og nýjum nöfnum. Nöfnin *Jón*, *Sigurður*, *Einar*, *Guðmundur*, *Gunnar*, *Kristján* og *Stefán* eru allt nöfn sem má finna í töflu 1 hér að framan yfir algengustu karlmannsnöfnin. Nýju nöfnin sem hafa ratað á listana yfir algengustu nafngiftir drengja fæddir 1998 og 2004-2008 eru aftur á móti *Daníel*, *Aron*, *Viktor*, *Alexander*, *Kristófer*, *Arnar*, *Gabriel*, *Andri*, *Brynjar* og *Tómas*. Merkilegt er þó að einungis þrjú af nýju nöfnunum má finna á báðum listunum sem bendir til þess að nafnaval og –tíska hafi breyst talsvert á tiltölulega skömmum tíma.

Tafla 4. Nafngiftir stúlkna f. 1998 og stúlkna f. 2004-2008.

Nafngiftir stúlkna f. 1998	Nafngiftir stúlkna f. 2004-2008
Kristín	Sara
Sara	Anna
Anna	Emilía
Helga	Katrín
Birta	Eva
Guðrún	María
Karen	Guðrún
María	Kristín
Margrét	Margrét
Katrín	Júlía

(Nafnabókin okkar 2000:160)

(Hagstofa Íslands [2008])

Hér í töflu 4 má sjá þau nöfn sem eru algengust í nafngiftum stúlkna fæddra 1998 og 2004-2008. Líkt og í nafngiftum drengjanna hér á undan eru nokkuð miklar breytingar á milli tímabila. Til dæmis er nafnið *Guðrún*, sem hefur verið vinsælasta nafnið búið að falla um nokkur sæti. Árið 1998 er nafnið komið í 6. sæti og í 7. sæti hjá stúlkum sem fæddar eru 2004-2008. Nafnið *Sara* var hvergi sjáanlegt í fimmtíu algengustu nöfnunum í þjóðskrá 1982 en trónar nú í fyrsta sæti og í öðru sæti hjá stúlkum fæddar 1998. Nafnið *Anna* er ennþá vinsælt og er í þriðja sæti 1998 og síðan í öðru sæti á tímabilinu 2004-2008. Gömlu nöfnin eins og *Guðrún*, *Anna*, *Kristín*, *Margrét*, *Helga* og *María* eru enn algeng en þó nokkuð hefur bæst við af nýjum nöfnum. Það eru nöfnin *Sara*, *Emilía*, *Katrín*, *Eva*, *Birta*, *Karen*, *Katrín* og *Júlía*.

3.3 Algengustu tvínefni karla og kvenna árin 1989 og 2007

Fyrir á tímum tíðkaðist að mönnum væri bara gefið eitt nafn. Tvínefni hafa þó komið fyrir til forna, en sennilega oftast sem viðurnöfn, sem gjarnan bentu til sérkenna manna. Á manntalinu 1703 er aðeins getið tveggja sem báru tvö nöfn. Það voru systkinin Sesselja Kristín og Axel Friðrik sem bæði voru fædd í Danmörku. Á 19. öld fór að aukast mjög að börnum væru gefin fleiri en eitt nafn (Karl Sigurbjörnsson 1984:20).

Á töflu 5 hér á eftir má sjá fjölda einnefna og tvínefna árið 2005 raðað eftir aldri nafnbera. Eins og sjá má hefur orðið gríðarleg aukning á tvínefnum síðan um það bil 1920.

Tafla 5. Fjöldi einnefna og tvínefna í þjóðskrá 1. janúar 2005.

	Einnefni	Tvínefni
Aldur		
0-4	3.775	17.243
5-9	4.703	16.712
10-14	6.920	16.194
15-19	7.170	14.147
20-24	7.672	14.050
25-29	7.876	13.088
30-34	8.404	12.313
35-39	9.523	11.259
40-44	10.927	10.753
45-49	10.552	10.238
50-54	10.285	8.067
55-59	10.201	5.292
60-64	7.719	3.903
65-69	6.132	3.150
70-74	6.185	2.802
75-79	5.355	1.960
80-84	3.976	1.152
85 ára og eldri	3.141	738
Samtals	130.516	163.061

Taflan hér til hliðar er fengin af vef Hagstofu Íslands og segir til um fjölda einnefna og tvínefna hér á landi eftir aldri árið 2005. Þá voru landsmenn um 293 þúsund talsins Greinilega sést að einnefni hafa vikið fyrir tvínefnum.

Tvínefnum hefur fjölgað jafnt og þétt síðan í kringum 1920 (85 ára og eldri) og hafa aldrei á þessu tímabili verið algengari en á okkar dögum.

Aftur á móti eru einnefni nú orðin álíka fá og þau voru í kringum 1920, þ.e. þegar Íslendingar voru ekki nema um 93 þúsund talsins (Hagstofa Íslands). Á árabílinu frá 1956 (45-49 ára) til 1965 (40-44 ára) standa einnefni og tvínefni nokkuð jafnt en upp úr því fer einnefnunum jafnt og þétt fækkandi í takt við fjölgun tvínefnanna.

(Hagstofa Íslands [2005])

Tafla 6. Algengustu tvínefni karla 1989 og 2007.

Það sem grípur mann strax þegar skoðaðar eru töflurnar um tvínefni karla 1989 og 2007 hér til hliðar er hversu gríðarlega vinsælt nafnið Þór er sem annað nafn. Í þjóðskrá 1989 báru það 5132 karlar, þar af 4777 sem síðara nafn af tveimur (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:592).

Tvínefni karla 1989
Jón Þór
Gunnar Þór
Jón Ingi
Jón Gunnar
Arnar Þór
Magnús Þór
Einar Þór
Stefán Þór
Bjarni Þór
Ólafur Þór

Tvínefni karla 2007
Jón Þór
Gunnar Þór
Jón Ingi
Gunnar Örn
Arnar Þór
Jón Gunnar
Andri Már
Arnar Freyr
Bjarni Þór
Einar Þór

(Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:46-47)

(Hagstofa Íslands [2005])

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Samkvæmt þjóðskrá 2007 eru 364 sem bera nafnið Þór sem fyrsta eiginnaframt en 6212 sem annað eiginnaframt sem gerir það að verkum að nafnið er í 1. sæti yfir algengasta seinna nafn (Hagstofa Íslands [2007]). Athyglisvert er að sjá að fyrstu þrjú sætin haldast alveg óbreytt en eru þó öll ólík. Í 1. sæti er nafnið *Jón Þór* sem samanstendur af einu atkvæði í hvoru nafni fyrir sig, í 2. sæti er nafnið *Gunnar Þór* sem hefur tvö atkvæði í fyrra nafni og eitt atkvæði seinna nafninu og í 3. sæti er nafnið *Jón Ingi* sem hefur eitt atkvæði í fyrra nafni og tvö í því seinna. Einnig er merkilegt að í töflunni frá 1989 eru sex af nöfnunum á listanum með tvö atkvæði í fyrra nafni og eitt atkvæði í seinna og árið 2007 eru þau orðin sjö af tíu sem hafa tvö atkvæði í fyrra nafni og eitt í því síðara. Því má kannski segja að þetta form af karlmannsnöfnum hafi verið í tísku á þessu tímabili.

Tafla 7. Algengustu tvínefni kvenna 1989 og 2007.

Tvínefni kvenna 1989	Tvínefni kvenna 2007
Anna María	Anna María
Anna Kristín	Anna Kristín
Linda Björk	Anna Margrét
Anna Margrét	Linda Björk
Anna Sigríður	Anna Sigríður
Guðrún Helga	Guðrún Helga
Anna Guðrún	Anna Guðrún
Anna Lilja	Anna Lilja
Guðrún Jóna	Eva María
Anna Björg	Guðrún Sigríður

(Guðrún Kvaran og Sigríður Jónsson 1991:46-47)

(Hagstofa Íslands [2005])

Af töflu 7 að dæma er merkilega lítill munur á tvínefnum kvenna árin 1989 og 2007. Fyrstu tvö sætin haldast óbreytt og næstu tvö skipta um sæti, þannig að nafnið *Linda Björk* færast í 4. sæti 2007 úr 3. sæti 1989 og nafnið *Anna Margrét* fer úr 4. sæti 1989 í 3. sæti 2007. Nöfnin *Anna Sigríður*, *Guðrún Helga*, *Anna Guðrún* og *Anna Lilja* halda öll sínum sætum og það er ekki fyrr en í síðustu tveimur sætum sem það verður breyting á listanum. Ef rýnt er í töflurnar sést greinilega að nafnið Anna er langalgengasta fyrra nafn af tveimur. Árið 1989 kemur nafnið fyrir í sjö skipti af tíu og árið 2007 kemur það fyrir sex sinnum.

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Fyrsta tilfinning margra sem leiða hugann að tvínefnum er að algengara sé að tvínefni séu sett saman úr tvíkvæðu fyrra nafni og einkvæðu seinna nafni, til dæmis *Linda Björk* eða *Embla Dögg* og svo framvegis. Þó að þetta hafi ekki verið rannsakað nákvæmlega að þessu sinni, tel ég að þessi tilfinning fólks eigi ekki við rök að styðjast nema að takmörkuðu leyti. Eins og sést á töflu 7 er fyrra nafnið í öllum tilvikum með tveimur atkvæðum en seinna nafnið frá einu atkvæði upp í þrjú. Algengast er þó að seinna nafnið innihaldi tvö atkvæði.

3.4 Algengustu tvínefni gefin drengjum og stúlkum 2004-2008

Tafla 8. Algengustu tvínefni drengja og stúlkna 2004-2008.

Algengustu tvínefni drengja 2004-2008
Sindri Snær
Mikael Máni
Andri Snær
Aron Ingi
Gabriel Máni
Arnar Freyr
Ísak Máni
Tómas Orri
Alexander Máni
Bjarki Freyr

(Hagstofa Íslands [2008])

Algengustu tvínefni stúlkna 2004-2008
Eva María
Anna María
Sara Lind
Emilía Ósk
Guðrún Lilja
Ísabella Sól
Sara Líf
Emilía Rós
Eva Lind
Aníta Ósk

(Hagstofa Íslands [2008])

Skemmtilega mikil breyting hefur orðið á tvínefnum sem gefin voru drengjum og stúlkum samanborið við algengustu tvínefni karla og kvenna hér að framan. Þór sem var algengast sem annað nafn af tveimur er ennþá algengast þrátt fyrir að ná ekki inn á þennan lista (Hagstofa Íslands [2008]). Nöfn eins og *Snær*, *Máni* og *Freyr* eru farin að sækja hart að vinsældalistanum og er til dæmis nafnið *Máni* í 2. sæti, nafnið *Freyr* í 4. sæti og *Snær* í 6. sæti sem seinna nafn af tveimur gefnum drengjum (Hagstofa Íslands [2008]). Nöfn drengjanna eru einnig farin að lengjast miðað við það sem áður var. Áður var mjög algengt að fyrra nafnið innihéldi tvö atkvæði og kannski eitt atkvæði í seinna nafni. Af töflunni að dæma er ekki jafn mikil regla á tvínefnum í dag og áður fyrr því atkvæðafjöldi er orðinn mun fjölbreyttari en hann var. Nöfnin *Sindri Snær*, *Andri Snær*, *Arnar Freyr* og *Bjarki Freyr* eru allt

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

nöfn sem fylgja formi gömlu tískunnar, það er að segja tvö atkvæði í fyrra nafninu og eitt í því seinna. Þrjú dæmi eru um nöfn með tveimur atkvæðum í hvoru nafni fyrir sig og það eru nöfnin *Aron Ingi*, *Ísak Máni* og *Tómas Orri*. Nöfnin *Mikael Máni* og *Gabriel Máni* innihalda þrjú atkvæði í fyrra nafni og tvö í því seinna. Á listanum er einnig dæmi um nafn með fjögur atkvæði í fyrra nafni og tvö í því seinna og það er nafnið *Alexander Máni*.

Nöfn stúlkanna hafa einnig tekið töluverðum breytingum frá því sem áður var. Einungis tvö nöfn af listunum 1989 og 2007 er einnig að finna á listanum yfir algengustu tvínefni gefin stúlkum 2004-2008 en það eru nöfnin *Anna María* og *Eva María*. Nafnið *Anna María* sem áður var í 1. sæti er ennþá mjög ofarlega á listanum en hefur fallið um eitt sæti. Í 1. sæti er núna nafnið *Eva María* sem áður var í 9. sæti 2007. Algengustu seinni nöfn í tvínefnum stúlkna hafa breyst frá fyrri athugun. Seinna nafnið er oft og tíðum styttra en það var forðum og í flestum tilvikum inniheldur það ekki nema eitt til tvö atkvæði. Þó með einni undantekningu og það er nafnið *María* sem hefur heil þrjú atkvæð og er jafnframt í 1. sæti yfir algengustu seinni nöfn stúlkna. Nafnið *Ósk* kemur fyrir tvisvar í töflunni og samkvæmt Hagstofu Íslands er það í 2. sæti. Í 5. sæti yfir algengustu seinni nöfn er nafnið *Lind* en það kemur einnig fyrir tvisvar í töflu 8. Nöfnin *Lilja*, *Sól*, *Líf* og *Rós* eru öll á lista yfir tíu algengustu seinni nöfn (Hagstofa Íslands [2008]). Það sem er einna athyglisverðast við algengustu tvínefni gefin stúlkum 2004-2008 samanborið við tvínefni kvenna 1989 og 2007 er hvað atkvæðafjöldinn er fjölbreyttur. Eins og minnst var á áðan voru öll fyrri nöfnin í tvínefnum kvenna tvö atkvæði en í töflu 8 sést að aðeins sex nöfn af tíu innihalda tvö atkvæði í fyrra nafninu. Í þremur tilvikum eru fjögur atkvæði í fyrra nafninu og þrjú atkvæði í einu nafni. Því er greinilegt að farið er að draga úr þeirri tísku að hafa tvö atkvæði í fyrra nafni.

4. Áhrifavaldar í mannanafnavali

Hvað er það sem veldur því að við kjósum ef til vill eitt nafn fram yfir annað? Í þessum kafla verður fjallað um það hvort þjóðþekktir Íslendingar hafi hugsanlega áhrif á nafnaval foreldra og sömuleiðis sögupersónur í bókum sem hafa náð vinsældum hér á landi. Flest höfum við einhvern tímann átt okkur uppáhalds tónlistamann, leikara, íþróttamann og svo framvegis. Eða sökkt okkur niður í bók þar sem aðalsöguhetjan heillar okkur upp úr skónum. Gæti það

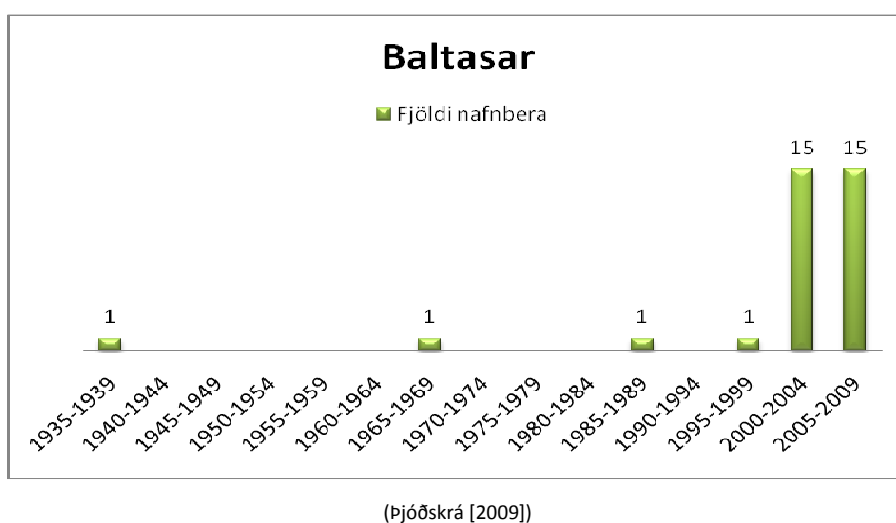
„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

hugsanlega verið að þessar persónur eða söguhetjur hafi þau áhrif á okkur að við ákveðum að skíra börn okkar eftir þeim eða finnst okkur nafnið einfaldlega bara vera flott? Hér á eftir verður athugað hvort eitthvert samband sé á milli vinsælda nokkurra þjóðþekkra einstaklinga og tísku í nafngiftum barna.

Þeir þjóðþekktu einstaklingar sem valdir voru eru leikararnir Baltasar Kormákur og Ilmur Kristjánsdóttir, söngkonan Björk Guðmundsdóttir, íþróttamaðurinn Eiður Smári Guðjohnsen og útvarpsmaðurinn Frosti Logason, en öll bera þau nöfn sem eru fremur nýleg í íslenskum nafnaforða.

Einnig verður tvínefnið *Sunna Líf* tekið fyrir en það er eitt af eftirminnilegustu nöfnunum í hinni geysivinsælu bókaseríu *Ísfólkið*.

4.1. Nafnið Baltasar

Mynd 1. Fjöldi þeirra sem bera nafnið *Baltasar* sem eiginnafn eftir árum.

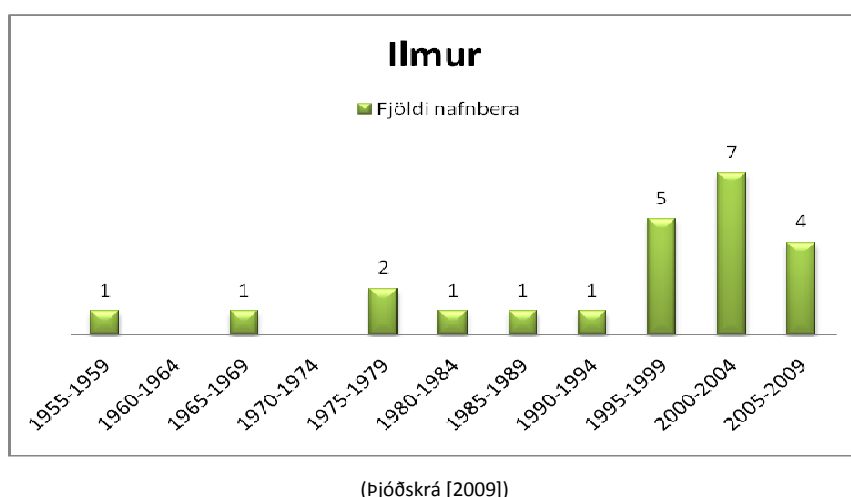
Baltasar Kormákur útskrifaðist frá Leiklistaskóla Íslands árið 1990 og hefur starfað við Þjóðleikhúsið síðan, ýmist sem leikari eða leikstjóri. Hann hefur einnig leikið í nokkrum kvikmyndum eða leikstýrt þeim (Þjóðleikhúsið). Hann hefur unnið 21 verðlaun og hlotið tíu tilnefningar. Fyrstu verðlaunin sem hann fékk voru fyrir myndina 101 Reykjavík árið 2000. Önnur dæmi um verðlaun sem hann hefur hlotið eru Edduverðlaunin fyrir myndina

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Brúðguminn árið 2008 (Kvikmyndamiðstöð Íslands [2008]) og einnig fyrir Mýrina 2006 (The Internet Movie Database).

Nafnið *Baltasar* er mjög merkilegt að því leyti að fyrir árið 2000 eru einungis fjórir sem bera nafnið. Einn þeirra er Baltasar Kormákur sjálfur, faðir hans sem er fæddur 1938 og sonur Baltasar Kormáks sem er fæddur 1989. Eftir það hefur þrjátíu börnum verið gefið nafnið *Baltasar* og má segja með vissu að áhrifin séu komin frá leikaranum góðkunna (Þjóðskrá [2009]).

4.2. Nafnið Ilmur

Mynd 2. Fjöldi þeirra sem bera nafnið *Ilmur* sem eiginnafn eftir árum.

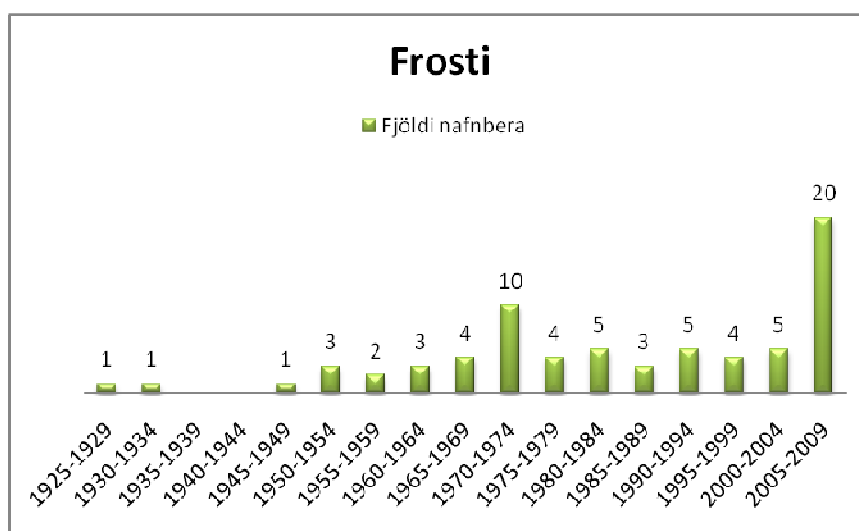
Ilmur Kristjánsdóttir útskrifaðist sem leikari úr Listaháskóla Íslands árið 2003. Hún á því tiltölulega stuttan feril að baki en hún hefur vakið mikla eftirtek í þeim hlutverkum sem hún hefur leikið. Fyrsta hlutverk hennar var árið 2003 sem Lína langsokkur í Borgarleikhúsinu (Þjóðleikhúsið). Hún hlaut Edduverðlaunin sem besta leikkona í aðalhlutverki í gamanþáttunum Stelpunum árið 2005 og var tilnefnd til Edduverðlauna fyrir hlutverk sitt í Dís árið 2004 (The Internet Movie Database).

Nafnið *Ilmur* hefur ekki náð neinum sérstökum vinsældum í tímans rás. Samkvæmt Þjóðskrá eru einungis 23 sem bera nafnið *Ilmur*. Það er ekki fyrr en um 1995 til 1999 sem nafnið nær einhverjum toppum en það er fyrir vinsældir Ilmar Kristjánsdóttur (Þjóðskrá

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

[2009]). Hugsanlegt er að hún hafi samt haft eitthvað með það að segja að ellefu börn voru skírð nafninu frá 2000 til dagsins í dag.

4.3. Nafnið Frosti

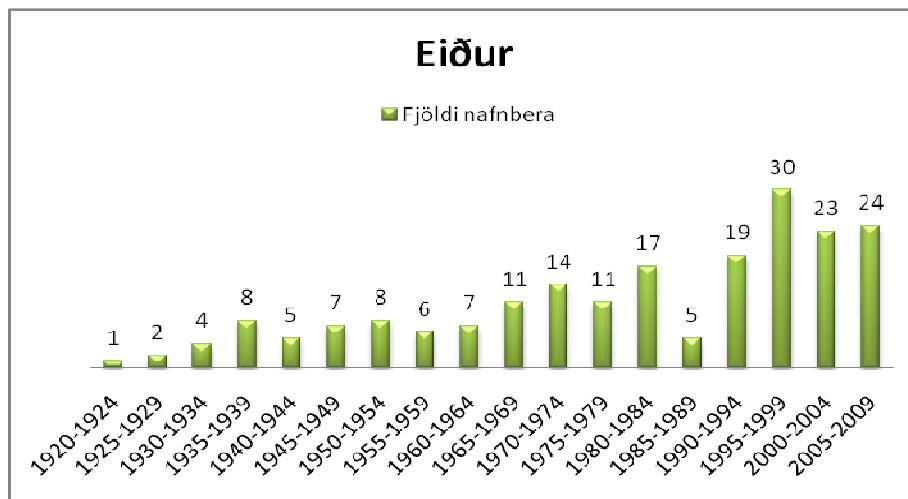
(Þjóðskrá [2009])

Mynd 3. Fjöldi þeirra sem bera nafnið *Frosti* sem eiginnafn eftir árum.

Frosti Logason eða Kristján Frosti Logason eins og hann heitir fullu nafni er starfsmaður á útvarpsstöðinni X-inu 97,7 og hefur starfað þar síðastliðin átta ár. Hann er annar þáttastjórnendanna í útvarpsþættinum Harmageddon sem er í loftinu alla virka daga (X-ið 97,7). Einnig gerði hann það gott með rokksveitinni Mínus sem stofnuð var árið 2004 en árið 2007 sagði Frosti skilið við hljómsveitina (Vísir 2007).

Nafnið *Frosti* virðist ekki tekið í notkun sem eiginnafn fyrr en á síðastliðinni öld (Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson 1991:237). Um 1970 til 1974 virðist vera einhver tískubylgja í nafninu en Frosti Logason fæddist einmitt um það leyti. En það er ekki fyrr en 2005-2009 að nafnið nær verulegum vinsældum á ný en þá eru tuttugu drengjum gefið nafnið *Frosti* (Þjóðskrá [2009]). Þetta þýðir að öllum líkindum að það sé jákvæð fylgni milli vinsælda útvarpsmannsins og þeirra sem fengu nafnið *Frosti* á árunum 2004-2009.

4.4. Nafnið Eiður

(Þjóðskrá [2009])

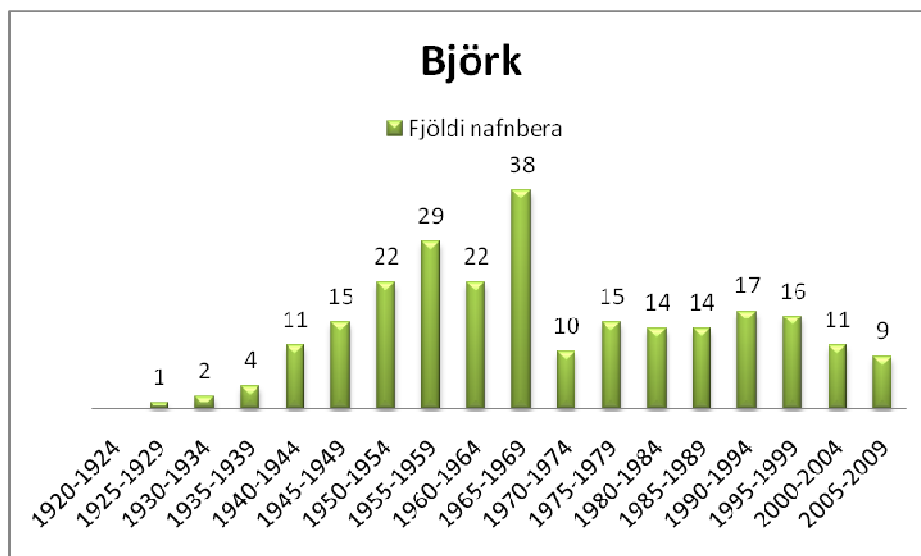
Mynd 4. Fjöldi þeirra sem bera nafnið *Eiður* sem eiginnafn eftir árum.

Eiður Smári Guðjohnsen er einn af okkar helstu afreksmönnum í fótbolta. Hann hefur frá unga aldri spilað fótbolta bæði héraðs og erlendis og þótti fljótlega mjög góður. Árið 2000 fór Eiður að spila með enska úrvalsliðinu Chelsea og þótti mjög efnilegur og verðmætur leikmaður. Eiður Smári hlaut verðlaun sem knattspyrnumaður ársins bæði 2004 og 2005. Árið 2006 keypti spænska liðið FC Barcelona Eið og spilar hann með þeim í dag (fotbolti.net).

Mynd 4 sýnir að nafnið á sér allanga sögu og samkvæmt Þjóðskrá eru það 202 sem nú bera nafnið *Eiður*. Nafnið hefur náð meiri vinsældum síðastliðin 15-20 ár en árin þar áður og nær hámarki á tímabilinu 1995-1999 (Þjóðskrá [2009]). Erfitt er að meta hvort knattspyrnumaðurinn hafi haft þessi áhrif á fjölgun nafnbera því nafnið hefur verið nokkuð vinsælt í tímans rás en það er hugsanlegt og mjög líklegt að hann hafi haft eitthvað með það að segja.

Merkilegt er aftur á móti að átta einstaklingar heita tvínefninu *Eiður Smári*. Eiður sjálfur er fæddur 1978 en allir hinir á árunum 1994-2000 (Hagstofa Íslands). Því má telja talsvert líklegt að knattspyrnumaðurinn *Eiður Smári* hafi haft áhrif á þær nafngiftir.

4.5. Nafnið Björk

(Þjóðskrá [2009])

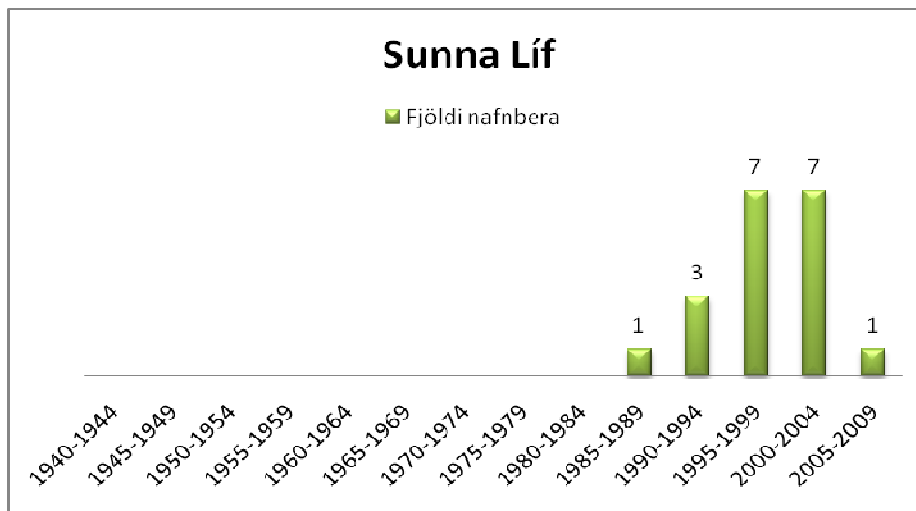
Mynd 5. Fjöldi þeirra sem bera nafnið *Björk* sem eiginnafn eftir árum

Eins og minnst var á fyrr væri athyglisvert að skoða hvort nafnið *Björk* nái aftur einhverjum vinsældum í kringum það leyti sem Björk Guðmundsdóttir er sem vinsælust.

Björk Guðmundsdóttir fæddist árið 1965 og hefur verið mjög virk í tónlistarheiminum frá unga aldri. Hún náði heimsfrægð með hljómsveitinni Sykurmolunum en hún söng með þeim frá 1983 til 1992. Þegar hljómsveitin hætti hóf hún sólóferil og hefur náð mikilli frægð bæði erlendis og hérlendis (Björk Guðmundsdóttir [2009]).

Um það leyti sem Björk Guðmundsdóttir fæddist náði nafnið mestum vinsældum en á því tímabili voru 38 skírðir nafninu. Strax á næsta tímabili féll það niður í aðeins tíu og hefur ekki náð neinum sérstökum toppum eftir það (Þjóðskrá [2009]). Því er augljóst að frægð Bjarkar Guðmundsdóttur hafi ekki haft nein sérstök áhrif á nafngiftir.

4.6. Tvínefnið Sunna Líf

(Þjóðskrá [2009])

Mynd 6. Fjöldi þeirra sem bera tvínefnið *Sunna Líf* eftir árum.

Margit Sandemo er höfundur hinnar geysivinsælu bókaseríu *Ísfólkið*. Bækurnar urðu 47 talsins og komu út á árunum 1982 til 1988 og seldust í um 25 milljónum eintaka um allan heim (Ísfólksklúbburinn). Ein af eftirminnilegustu sögupersónum *Ísfólksins* er nornin Sunna Líf. Sögupersónan hefur greinilega haft mikil áhrif á fólk því síðan bækurnar komu út hafa níu stúlkur fengið nafnið *Sunna Líf*. Nafnið kom hvergi fram fyrir tíma *Ísfólksins* (Þjóðskrá [2009]).

Samantekt og niðurstöður

Þegar skoðuð er rannsóknarspurningin sem lagt var upp með í byrjun, „hver hneigð og tíska sé í mannanöfnum síðastliðin 50 ár“, er margt athyglisvert sem kom í ljós þótt niðurstöðurnar hafi ef til vill ekki komið neitt sérstaklega á óvart.

Í upphafi ritgerðarinnar var fjallað stuttlega um lög og reglur í nafngiftum þar sem Mannanafnanefnd var í aðalhlutverki. Hlutverk Mannanafnanefndar er mikilvægt að því leyti að ef hún væri ekki starfandi, hvar myndu þá nafngiftirnar enda? Ég tel nauðsynlegt að Mannanafnanefnd haldi áfram að vinna út frá vissum reglum til að viðhalda íslenskri mannanafnahefð og laga ný nöfn að fyrirfram ákveðnum lögum og reglum.

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Eftir að hafa kynnt okkur starfsemi Mannanafnanefndar var saga mannanafna á Íslandi rakin talsvert ítarlega. Nánast allsstaðar að úr heiminum bárust nöfn til Íslands og flest þeirra hafa náð að marka sér sess í íslenskri mannanafnasögu. Mér þykir þó áhugavert hversu áhrifagjörn við virðumst vera því um leið og einhver ný tískubóla skýtur upp kollinum tökum við hana upp. Til dæmis var forskeytið *Krist-* ekki þekkt í mannanöfnum fyrr en eftir kristnitöku.

Niðurstöður þriðja kafla leiddu í ljós að mjög litlar breytingar hafa orðið á algengustu karlmanns- og kvenmannsnöfnum síðastliðin tæp fimmtíu ár. Kvenmannsnöfnin *Guðrún*, *Kristín* og *Sigríður* vermdu fyrstu þrjú sætin á öllum tímabilunum sem voru athuguð og það sama má segja með karlmannsnöfnin *Jón*, *Sigurður* og *Guðmundur*. Aftur á móti hafa nafngiftir drengja og stúlkna breyst töluvert frá því sem var algengast. Ný nöfn bætast inn á listana í bland við þau gömlu. Þessar niðurstöður segja okkur í rauninni að um þessar mundir heitir fullorðið fólk gjarnan þessum gömlu og algengu nöfnum á meðan tíska og hneigð í nafngiftum barna er að breytast.

Það sem kom einna mest á óvart er hvernig einnefni hafa vikið fyrir tvínefnum. Fyrr á tímum tíðkaðist að mönnum væri bara gefið eitt nafn en á 19. öld fór að aukast mjög að börnum væru gefin fleiri en eitt nafn. Niðurstöðurnar voru sláandi því á meðan einnefnum fer fækkandi fer tvínefnum fjölgandi. Gæti þessi þróun endað með að einnefni hverfi alveg?

Í upphafi ritgerðar trúði ég því að einhver tíska væri í atkvæðafjölda tvínefna. Ég taldi að tískan fælist í tvíkvæðu fyrra nafni og einkvæðu seinna nafni en þegar nánar var athugað virðist þessi tíska ekki vera meiri né sterkari en einhver önnur. Nöfn eru mjög fjölbreytt að lengd hvort sem það er í fyrra- eða seinna nafni.

Í fjórða kafla koma að mínu mati fram mjög spennandi niðurstöður. Athugað var hvort að frægir einstaklingar og eftirminnilegar sögupersónur hafi einhver áhrif á nafngiftir barna. Nöfn þeirra einstaklinga sem voru til umfjöllunar voru leikararnir Baltasar Kormákur og Ilmur Kristjánsdóttir, söngkonan Björk Guðmundsdóttir, íþróttamaðurinn Eiður Smári Guðjohnsen og útvarpsmaðurinn Frosti Logason. Einnig var nafnið *Sunna Líf* tekið fyrir en hún er ein að eftirminnilegustu sögupersónunum í bókaseríunni *Ísfólkið*.

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Niðurstöðurnar sýndu að greinileg fylgni var á milli þjóðþekktu einstaklinganna og nafngifta barna. Í fimm tilvikum af sex sem athuguð voru kom fram að tíðni þess að börnum væru gefin nöfnin *Baltasar*, *Ilmur*, *Frosti*, *Eiður* og *Sunna Líf* jókst eftir að fyrirnefnt fólk náði frægð.

Af þeim upplýsingum að dæma sem hafa komið fram í þessari ritgerð má segja að fólk sé almennt mjög áhrifagjarnt og nýjungagjarnt. Þó að við höldum í fjölmörg góð og gömul nöfn eru ýmis ný nöfn farin að sækja hart að og utanaðkomandi áhrif ráða vissulega allmiklu um það hvaða nöfn við kjósum að nota. Þetta þýðir að við erum ekkert annað en fórnarlömb tískunnar!

Vinnan við þessa ritgerð hefur verið mjög skemmtileg og lærdómsrík. Ég hef alltaf haft gaman af mannanöfnum og hef spáð mikið í þau og því var sérstaklega spennandi að kafa enn dýpra.

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

Heimildaskrá

Björk Guðmundsdóttir. Vefslóð: <http://14142.net/bjork/bjork.htm> [Sótt 12. apríl 2009]

Fótbolti.net. Vefslóð:

<http://www.fotbolti.net/fullStory.php?id=39543> [Sótt 12. apríl 2009]

Guðrún Kvaran og Sigurður Jónsson. 1991. *Nöfn Íslendinga*. Heimskringla, háskólaforlag Máls og menningar, Reykjavík.

Hagstofa Íslands. Hagtölur > Mannfjöldi > Nöfn. Vefslóð:

<http://hagstofa.is/Hagtolur/Mannfjoldi/Nofn> [Sótt: 13. janúar 2009]

Ísfólkið. Vefslóð: <http://www.isfolkid.is/> [Sótt 12. apríl 2009]

Karl Sigurbjörnsson. 1984. *Hvað á barnið að heita?* Setberg, Reykjavík.

Kvikmyndamiðstöð Íslands. Vefslóð:

<http://www.kvikmyndamidstod.is/islenskar-kvikmyndir/edduverdlaunin> [Sótt 11. apríl 2009]

Nestor/Herbert Guðmundsson. 2000. *Nafnabókin okkar*. Muninn bókaútgáfa, Reykjavík.

Réttarheimild. [án árs]. Dómsmálaráðuneyti > Mannanafnanefnd. Vefslóð:

<http://www.rettarheimild.is/DomsOgKirkjumala/> [Sótt. 12. febrúar 2009]

The Internet Movie Database. Vefslóð:

<http://www.imdb.com/name/nm0466349/awards> [Sótt 11. apríl 2009]

The Internet Movie Database. Vefslóð:

„Hneigð og tíska í mannanöfnum“

<http://www.imdb.com/name/nm1800322/awards> [Sótt 11.apríl 2009]

Visir.is. Vefslóð:

<http://www.visir.is/article/20070616/LIFID02/106160128&mrt=2> [Sótt 12. apríl 2009]

Þjóðleikhúsið. Vefslóð: <http://thjodleikhusid.is/Pages/115> [Sótt 11.apríl 2009]

Þjóðleikhúsið. Vefslóð: <http://www.leikhusid.is/Pages/680> [Sótt 12.apríl 2009]

Þjóðskrá. Vefslóð: <https://www.isb.is/netbankar/common/asp/top.asp> [Sótt 12. apríl 2009]

X-ið 97,9. Vefslóð: <http://www.x977.is/Starfsmenn> [Sótt 12.apríl 2009]